

Drawing Lessons from the Wells

1a

And all the wells that were ... dug in the days of Abraham his father were stopped by the Philistines and filled with earth...

And Isaac redug the wells of water dug in the days of Abraham his father... And he called them by the same names that his father had called them.

Genesis 26:15-18

16

Bre: sut 26.

¹⁷ Isaac left the area and camped in the Gerar Valley,* intending to settle there. ¹⁸ He redug the wells that had been dug in the days of his father Abraham, which had been plugged up by the Philistines after Abraham's death. He gave them the same names that his father had given them.

¹⁹ Isaac's servants then dug in the valley, and found a new well, brimming over with fresh water. ²⁰ The shepherds of Gerar disputed with Isaac's shepherds, claiming that the water was theirs. [Isaac] named the well Challenge (*Esek*), because they had challenged him.

²¹ They dug another well, and it was also disputed. [Isaac] named it Accusation (*Sitnah*).

²² He then moved away from there and dug another well. This time it was not disputed, so he named it Wide Spaces (*Rechovoth*). "Now God will grant us wide open spaces," he said. "We can be fruitful in the land."

2

ה. (ח-כב) וַיֵּשֶׁב יִצְחָק וַיִּהְיֶה אֶת בְּאֵרֵת הַמַּיִם וְגו' -
אִכְמָה בְּאֵרוֹת הָפְרוּ? ר' יְהוּדָה אָמַר: אַרְבַּע, כְּנִיד כֵּן וַעֲשׂוּ כְּנִיז אַרְבַּעַה דְּנָלִים
בְּמִדְבָּר. וְרַבֵּן אֲמַר: חֲמֵשׁ, כְּנִיד חֲמֵשׁ סִפְרֵי תוֹרָה: וַיִּקְרָא שֵׁם הַבְּאֵר עֶשֶׂק
יִכְנִיד סִפְרֵי בְּרֵאשִׁית, שָׁבוּ וְנָתַעֲסַק הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וַיִּקְרָא אֶת הָעוֹלָם; וַיִּקְרָא
שְׁמָה שְׁטִנָּה כְּנִיד סִפְרֵי וְאֵלֶּה שְׁמוֹת, עַל שֵׁם: (שְׁמוֹת א. יד) וַיִּמְכְּרוּ אֶת חַיֵּיהֶם
בְּעִבְדָּה קָשָׁה; וַיִּמְצְאוּ שֵׁם בְּאֵר מַיִם חַיִּים כְּנִיד סִפְרֵי וַיִּקְרָא, שֶׁהוּא מְלֵא

6

The Juggler; the King - R. Feldman pg. 161

There is a life-sustaining substance hidden deep beneath the earth which, although it lies beyond the realm of human perception, man cannot live without. It is called water.

A well is the connection between this hidden treasure of water and man. That which was heretofore concealed, unknown, is revealed and placed within man's reach in unsuspected abundance.

God is the source of life for the entire universe. He, too, exists beyond man's perception; yet all the same He wants man to have contact with Him. For this purpose He prepared various means by which man can experience a relationship with Him — "wells" which channel the precious, life-giving, revelation of Divinity into the human soul. There are "wells" in time called Shabbos and holy days; a "well" for the intellect called Torah; and a "well" in a man-made structure called בית המקדש, the Holy Temple.

3 אר-כפ-כפ

נראה לפרש דהנה בענין חפירת
הבארות הגיד כי אבי אדומיר
וצללהיה עפ"י דברי חובת הלבבות
בפסוק מים עמוקים עצה בלב איש
ואיש תבונות ידלנה, שכמו מים עמוקים
שיש במציאות בבטן הארץ מכבר ואין
חסר רק לסלק את מעבה האדמה שע"ג
המים, כן העצה בלב איש היא במציאות
ואין חסר רק לסלק את מכסה הלב, ולזה
הענין עשו האבות פועל דמיוני בחפירת
הבארות עת"ד.

והיינו שבאמת הי' צריך
כל איש להלהיב את לבו להש"י וכמ"ש
(הושע ג') ופחדו אל ה' ואל טובו באחרית
הימים, אלא שיש מכסה בפני עיני לבו
והוא גשמיות העולם שהיא כמו מסך
מבדיל המאפיל מלראות את הענין האלקי
בעינינו והאבות בזכותם הועילו לבניהם
אחריהם שיהי' בכחם לדחות מעליהם את
המסך המבדיל הזה עד שיראו את הענין
האלקי בעיניהם, ולפועל דמיוני חפרו
את הבארות לגלות את המים החיים
שהיו מכוסים.

7

Devarim Ch. 33

¹¹ This mandate that I am prescribing to you today is not too mysterious* or remote from you. ¹² It is not in heaven,* so [that you should] say, "Who shall go up to heaven and bring it to us so that we can hear it and keep it?" ¹³ It is not over the sea so [that you should] say, "Who will cross the sea and get it for us, so that we will be able to hear it and keep it?" ¹⁴ It is something that is very close to you. It is in your mouth and in your heart, so that you can keep it.

8 שור-כב וזכר-אח - רב-רפ

פרשה זאת מדברת לדעת רש"י על התורה ולדעת הרמב"ן על התשובה —
שתיהן קרובות לנו עד מאד. עד היכן מגיעה הקירבה? "קרוב אתה ה'" כו'
כתוב בתהלים (ק"ט. קנא), והראב"ע מבאר: "קרוב חכל קרוב", ואם האדם קרוב
לעצמו — הקב"ה עוד יותר קרוב... והאם אנחנו מרגישים בקירבה זאת? הלא
לנו עולמות רחוקים הם, התורה והתשובה וידיעת השם, אחרת היינו רצים לקראת
הלימוד, היינו מצליחים לעשות תשובה אמיתית, היינו יכולים להתפלל בהשתפכות
הנפש ללא קושי! הבה ננסה לבאר לעצמנו יותר מהי הקירבה ומהו הריחוק.
ועייז אולי נמצא דרך להתקרבות אל התורה.

והרמב"ן כתב כי באר
מים חיים ירמון לבית אלקים אשר יעשו
בניו של יצחק כמו שאמר מקור מים
חיים את ה', עכ"ל.

הרמח"ל כתב בדרך עץ חיים: "זה תראה, כי שנים הם, בתכונה אחת נבראו: שכל האדם והתורה המשכלת אותו. על התורה נאמר, הלא כה דברי כאש נאם ה', והודיענו בזה כי אמת הדבר, שהתורה ממש אור אחד ניתן לישראל לאור בו, כי לא כחכמות וזכריות וידיעות החול שאינן אלא ידיעת דבר-מה אשר ישיג השכל בסרחו. אך התורה הנה קודש היא, אשר לה מציאות גבוהה שגבבה מרומים, וכאשר יסוק בה האדם למטה — אור היא אשר תאיר בגשמתו להגיע אותו אל גווי מרומים". הרי התורה והשכל תואמים זו לזה בדיוק, ממש כמפתח למנעול — ולא די בזה: הרמח"ל ממשיך אחיך, כי יש כמה פנים לתורה, וכבר קבלו הקדמונים שלכל שורש מנשמות ישראל יש כלם בתורה; עד שיש ששים רבוא פירושים לכל התורה מחולקים לששים רבוא נפשות של ישראל. הרי שורש גשמת האדם מישראל הוא בתורה — היש קירבה גדולה מזו?

אבל דברי תורה הם כמו גחלים כמעט עמומות, ומי שישתדל לעסוק בה אז תתלהב מכל אות שלהבת גדולה" — ולמה ניתנה התורה בצורה זו, ולמה לא ניתנה מיד בצורת שלהבת? על זה עונה רמח"ל: "כי ידיעת האמת מחזקת את הגשמה ומרחקת ממנה היצר ודאי, ואין דבר מחליש הגשמה לפני היצר כחסרון הידיעה; ואם היתה הידיעה רחבה ועומדת על לב בני האדם לא היו חוטאים לעולם, אך לא היה אפילו היצר קרוב אליהם ושולט עליהם. ולהיות שהקבי"ה רצה שיהיה האדם בעל יצר, שיוכל להיות מנוצח או מנוצח בשיקול אחר, לכן שם בהם את הידיעה, אך סגורה כנחלת ושתוכל להתפשט כשלהבת, והבחירה ביד האדם". הרי גם בזה יש מצב מקביל לתורה ולשכל: התורה ניתנה כנחלת כמעט עמומה שהאדם צריך להפיח בה כדי שהשלהבת תצא, וגם בשכל ניתנה הידיעה סגורה כנחלת, והאדם צריך לעמול כדי להוציאה אל הפועל, וכל זה כדי להשאיר

11

עדיין אין לנו תשובה מספקת על שאלתנו: למה אנחנו איננו מרגישים מקירבתה של תורה, תשובה ותפילה, הרי מאמינים אנו, ובחרנו כבר בתורה ומצוות, ולמה עדיין הדברים רחוקים מאתנו בעבודתנו היום-יומית? הן אמת — היצר פועל בקרבנו, אך כיצד הוא מצליח לרחק מאתנו תורה ועבודה עד שאנחנו צריכים תמיד מחדש מאמץ ללמוד, להתפלל, לעשות תשובה?

14

והעונגים ורדיפת כבוד מעבירה את האדם על דעתו עד שמתנכר לעצמו לגמרי, והקנאה והתאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם היינו מעולמו הפנימי, האמיתי. בעל גאון כל כך זר לעצמו עד שאינו מכיר ואינו רואה כלל את עצמו כפי מה שהוא באמת. ביותר מורגשת ההתנכרות בכעס; אחרי ששכחה חמתו נדהם האדם איך שבשעת הכעס, לא היה אצל עצמו — ממש נהפך לאחר בשעת כעסו.

15

כח נורא הוא, האל זר, ההופך את האדם להיות זר לעצמו, לזולתו ולבוראו — זר ממש, בלי רגש, בלי הבנה, בלי קשר, בלי אהבה! וכח זה טמון בכל מידה רעה! ומה, אם מקננות באדם כמה מידות רעות, ולא בדקות אלא בגסות, והן שולטות עליו? והרי כשרואים שהכעס שולט על מישהו יש לראותו ממש כעובד עבודה זרה, כי הוא כל כך זר להכל עד שהוא קרוב מאד לעבודה זרה.

12

פנים חדשות באים לכאן בתכונת היצר הרע, ונחזה אנו בסו' דשבת קה, ע"ב: "המקור בגדיו בחמתו והמשבר כליו בחמתו והמפור מעותיו בחמתו יהא בעיניך כעובד עבודה זרה, שכך אומנתו של יצה"ר היום אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו עשה כך עד שאומר לו עבוד עבודה זרה והולך ועובד; א"ר אבין מאי קראת? לא יהיה בד אל זר ולא תשתחוה לאל נכר — איזהו אל זר שיש בגופו של אדם, זה יצה"ר".

13

היצר הוא אל זר באדם, ואומנתו היא להביאו לעבודה זרה, הדברים נפשוים: יצה"ר הוא כח של זרות באדם, על דרך שנאמר במשלי, הפסכך דרך

16

והיינו אומרים: באמת, כח נורא, אבל כשאיש זה לומד תורה, בודאי היא תשחרר אותו מההתנכרות והזרות. אך לא! הרי אמרו בימא עב, ע"ב: "ר' יוחנן רמי כתוב זר וקרין זר: זכה נעשית לו זיר, לא זכה — זרה הימנו".

הרי אם האדם לא זכה, אף התורה נשארה זרה ממנו. "זכה" הוא מלשון זך: אם האדם זך במידותיו נהיית התורה לו זיר, אם מידותיו רעות, אינו זך — באה אחריו הזרות לתוך תורתו, וגם התורה זרה לו! והתורה היא קצה ההיפך של הזרות: המורה היא עולם של ידידות, (פירוש מלת ידידות הוא: יד — יד;

17

מעשה נחזור לשאלתנו למה אנחנו בפנימיותנו כל כך רחוקים מהתורה שהיא קרובה אלינו כל כך, ולמה איננו נמשכים אליה ואל העבודה "כברזל אחרי אבן השואבת" כביטוי המסיי. מעשה התשובה היא חותכת ומרה: "לא זכה — זרה הימנו!" לא זכינו עדיין, אין אנחנו בבחינת "זך — ישר פעלו" (משלי כא, ח). להזדכך אנו צריכים! והנה על זה באו חז"ל בכרייתא באבות ג, ו: "גדולה תורה יותר מן הכהונה ומן המלכות, שהמלכות נקנית בשלשים מעלות והכהונה בעשרים וארבעה והתורה נקנית בארבעים ושמונה דברים", וחז"ל מונים שם כל המידות הטובות כולן. בזה עלינו לעסוק בגשמתנו ללמוד תורה, ונדע נאמנה כי כל מה שנקנה יותר ממי"ח דבר אלה — יותר נהיה קרובים אל התה"ק, עד שנוכה שתהיה זיר על ראשנו.

18

דבר חדש בענין המי"ח ז"כר הננו מוצאים בשהש"ר פ"ד, ל: "מעין גנים, באר מים חיים — א"ר יוחנן מי"ח פעמים כתוב בתורה באר באר, כנגד מי"ח דברים שנתנה בס התורה, הי"ח מעין גנים באר מים חיים ונחלים מן לבנון".

19 הרי כל אחד מהמי"ח דבר הוא באר מים חיים! "באר מים חיים" הוא ביטוי המרמז על ענין גבוה מאד: הרי הרמב"ם מבאר פרשת שלשת הבארות בפ' תולדות שבה מרמזת התורה על שלשת בתי המקדש, "כי באר מים חיים ירמז לבית אלקים" (שם כו, כ), היינו מקום השכינה — וכאן רואה ר"י בזה רמז למי"ח דבר! הרי כל אחד מהמי"ח הוא ענין וחופר, "באר" שממנה נובעת קדושה! ו"באר מים חיים" זאת מתאחדת עם "מעין גנים" שהיא התורה, ושתיהן "נחלים מן לבנון" ואין לבנון אלא בית המקדש! (ספרי ריש ואתחנן), הדברים סתומים, לכאורה, כי מה לה לתורה — "המעין" — להזדקק עוד ל"באר" שהן מידות טובות, ומהו זה ששתיהן "נחלים" ממקום השכינה?

21

הו כל עוד שמידות רעות מקננות בלב האדם, מעין חמתו פתוח, וכל מידה טובה שהוא קונה פותחת את המעין במידת-מה, והננו מבינים: אילו זכינו לקנות לנפשנו כל מי"ח המידות היתה באר נשמתנו כל כך פתוחה שהיינו יכולים ללמוד "מעצמנו" כל התורה כולה, חאת היתה מודריגת אצ"ה.

20

אכן, הדברים נפלאים, וכדי להבינם עלינו לבטל ההנחה שהתורה נלמדת רק מספרים, וכל מה שאדם יודע יותר ספרים — יותר גדול הוא בתורה; הן בודאי "ליגריס" צריך מתוך ספר, אך "למיסבר" מוכרח האדם מעצמו, על השאלה מהיכו למד אברהם את התורה" השיבו חז"ל: "מעצמו למד תורה" (בר"ר פצ"ה, ב), ויש לנו לדעת כי עד היום תלמיד חכם אמיתי לומד תורה "מעצמו", אלא שאצ"ה היה צריך ללמוד כל תרי"ג המצוות מעצמו כי לא היה לו רב, ואנחנו כבר מוצאים לפנינו תושב"כ ותושב"ע"פ, אבל אחרי כל העיון בספרים — אם האדם אינו מגיע "למיסבר" מעצמו עדיין אינו ת"ח.

Our awareness of the spiritual Creator, however, does not begin from looking out at the creation. First, we sense It within ourselves—only from there can we recognize Its expression in the world around us.¹⁴ It is not merely our awareness of the Creator which comes from within us, the Creator's actual connection to His creation is focused through man; he was specifically created for this purpose.¹⁵ To this end he was made of a G-dly soul combined together with a physical body. Our humanity lies where these two elements meld into a single whole. We experience this as our personality and character. When we peer through our character toward the inner recesses of our selves we find an infinite, bottomless depth. This opens towards the Creator Himself, the root of our most essential self. The elements of human character are the true medium of contact between the realm of Spirit and the realm of measure and boundary.¹⁶ Thus, the term middos, used to denote the levels through which Spirit passes as It approaches physical reality, also means human character traits.

25

The process of refinement has been described as teaching "man not to go after the desires of his body and physical aspect."²⁰ Physicality should exist only as a vehicle for the expression of Spirit and not for its own sake. Physical existence should be completely subservient to Spirit, a means to Its end.

Just as character expresses Spirit into physical existence, our individual character provides a window which opens towards the realm of Spirit. It is this opening which allows us to sense infinite Being when we gaze within.²¹ Our comprehension breaks down somewhere along the way; the window nevertheless is open.

It is through this window that the prophet passes when touching Spirit. Thus, the Rambam says that the study of Avos is the necessary preparation for prophecy. Through the prophetic experience man connects directly to the Creator through his inner window, and only the refinement of character can open that window.

28

We err if we understand Avos narrowly as a sourcebook for aspiring prophets. Its mandate is much broader than that; Avos comes to preserve our connection with the Transcendent in general. The only channel through which we can reach transcendence is our character; regardless of whether our specific vehicle is prophecy or the Torah, the channel will always be through our refined character.

23

On a deeper level, refined character is the primary conduit of our connection to Spirit. Although the Creator maintains existence through a constant act of creation, since that creation is through the intermediary of the middos—character—it is only when we ourselves embody His refined characteristics that we constitute a clear path along which Spirit can travel into creation. When we express refined characteristics, we are actually expressing G-dly characteristics through the medium of our self; the Creator is expressed in the world through us and we cleave to Him like a branch after its root.¹⁹

24

Avos is dedicated to the refinement of character as a vehicle for the expression of the Spirit that lies within us. Character requires refinement because, while it originates in Spirit, it also has a root in the physical realm. Character can be drawn towards its physical root, become self-absorbed, and block out Spirit rather than becoming Its platform. When purified, however, the independence of the physical root is nullified, and character is cleansed of obscuring selfishness, allowing Spirit to shine through. This is the goal of the refinement.

27

We cannot see in the Torah more than what exists potentially within ourselves.²² The Torah does not create in us what is not there; it is only a helpmate to aid in our actualization of ourselves.²³ Either the Torah can provide a platform from which we reach beyond this world, or we can read it in such a way that we cut off even its connection to transcendence. If we have refined our characters to the point where the potential for connection is in us, then our study of the Torah will open that connection. If, on the other hand, we are cut off from transcendence inside ourselves, we will project that breach into the Torah itself.²⁴ Avos is as much the preparation for Torah now as it was the preparation for prophecy in the past.

30

ומה שנמסרו דבר זה ע"י חבוקק דייקא כי לפי המבואר בזה"ק הוא היה בן השונמית שהחיה אלישע ועמד בתחיית המתים ולכן נקרא שמו חבוקק מלשון את חובקת בן, כדאיתא התם. לכן הוא הנביא של דורנו שמפיה רוח תחייה בעצמות היבשות שאומרים נגזרנו. ואשר סובלים מהתמהמהות באת המשיח, ובא חבוקק ומפיה רוח אמונה בדור זה של אובדים וגדחים ואומר להם (חבוקק ב') אם יתמהמה חכה לו כי בא יבא לא יאחר. וע"כ חבוקק בגימ' ובא"ו האובדי"ם וגדחי"ם.

29 אלוהים אמת - ואלהים נאמן

והנה ענין חפירת הבארות היא המשכת האמונה כי באר נקרא אמונה ואברהם אבינו חפר בארות של אמונה. והפלשתים סתמום. וכפי' הרה"ק מקצק זצ"ל שבליצנותם אמרו על עבודתו בקודש של אברהם אבינו שהיא סתם ואין בה ממש, ויצחק אבינו חזר וחפר הבארות של אמונה והפלשתים רבו עליה עד שהצליח יצחק לבסוף וקרא שמה רחובות הרומן לרחובות הנהר נחלי אמונה. וחפירת הבארות במעמקי הארץ היתה לצורך הדורות השפלים בעיקבתא דמשיחא להגביהם משפלותם בכח האמונה שזה עיקר עבודתם של דורות אלו כי בא חבוקק והעמידן על אחת וצדיק באמונתו יחיה.

אמנם, הנה ידוע כי ענין הליצנות היא דבר המנגד לשכל, וכוחה גדול לדחות דברים שנתאמתו עפ"י השכל הישר, וליצנות אחת דוחה מאה תוכחות וככל שהליצנות יותר מנגדת השכל היא מוצלחת ביותר. ואין לך דבר המזיק כ"כ לעבודת ה' כקליפת הליצנות, שהוא היפך השכל ודוחה כל התוכחות שהם ברורים עפ"י השכל. ומזה הטעם יש בנ"א שמצחקים

והליצנות הוא היפוך האמונה כי האמונה היא להאמין במה שנגד השכל כנוכח. ואילו הליצנות יסודה להכחיש הכל, ואפי' מה שניתן להבין בסברת השכל באה הליצנות ומבטלת אותה. וכ"כ בס' צדקת הצדיק (אות רנ"ט) כמו ששורש כל דבר טוב הוא האמונה שבו פתחה התורה אנכי ה' וגו', כך שורש כל דבר רע הוא ליצנות שהוא היפך האמונה שהוא מתלוצץ מכל דבר, וזה טעם ראשית גויים עמלק כמ"ש במד' עה"פ לץ תכה זה עמלק ופתי יערים זה יתרו, דפתי הוא המאמין בכל כמ"ש פתי יאמין לכל דבר. וכו' עיי"ש.

פירושה נאמנות מה שקורים "געטריי" (כך פי' הרה"ק מקאצק), וע"כ האיש והאשה הנאמנים בבריתם ואינם משקרים זה בזה, יש להם זרע כשר הנקרא זרע אמת, כי אמת הוא מלשון אמונה, כמ"ש אמת ואמונה. ואמרו בזה"ק איהו אמת ואיהו אמונה, וההיפוך בפלשתים הליצנים המלעיגים על האמונה, אין בהם נאמנות וזרעם ממזרים הנקראים זרע שקר, וכמו שהביא רש"י בפ' נח עה"פ ואת פתרסים ואת כסלחים אשר יצאו משם פלשתים, שהיו מחליפים משכב נשותיהם אלו לאלו ויצאו מהם פלשתים, וגם ברמב"ן כתב בפרשתנו שלא היו נאמנים בבריתם שכרתו עם אברהם אבינו במה שגרשו ליצחק. ומאחר שאין בהם נאמנות וזרעם ממזרים לכן הם אומרים מאבימלך נתעברה שרה כי כל הפוסל במומו פוסל, ובכח ליצנותם השילו דופי ממזרות

ביצחק.

Worldmark - h. Taly - 1978

Such a system is the Jewish people. Each individual Jew is essential and unique, utterly necessary for the cosmic purpose which the Jewish nation must manifest, and yet lost in his merely biological smallness when not fulfilling his destiny as a Jew. In fact, at a broader scale, all of mankind and the Universe constitute such a system: everything in the world is created unique in its position and function and will ultimately reveal how critically necessary it is in the greater scheme of reality.

When the Jewish people travelled through the desert they travelled in formation - the diglei midbar, or "flags of the desert"; each tribe occupied a specific position within the camp. The root of this formation lies in the fact that each tribe has a specific identity and function within the Jewish people and therefore a specific place. Within each tribe, each family has a specific and unique role, and so too each individual within each family. As the Jewish people were being formed the uniqueness of each element within the nation was being laid down.

והנה ענין האמונה הוא להאמין אפי' בדברים שאינם מובנים בשכל, וזהו היפך קליפת יון מה שהשריש אריסטו ואשר כל הפילוסופים אווזים בשיטה זו עד היום הוה שאין להאמין רק מה שיכולים להוכיח בכירור.

והנה מובא (בקהילת יעקב ערך פלשתים) שהפלשתים הם קליפת הליצנות כך הביא בשם הרה"ק ר"מ רימאנובער זצ"ל. והביא סמך לזה מדחז"ל (מס' ע"ז י"ט). שדרשו מזמור אשרי האיש על אברהם אבינו. ואמרו שם על מ"ש ובמושב לצים לא ישב, שלא ישב במושב פלשתים מפני שליצנים היו כמ"ש שמשון שאמרו הפלשתים יבוא שמשון וישחק לפנינו ע"כ.

ואף שהבאנו שהפלשתים הם קליפת הליצנות אין זה סותר לדברי הצדקת הצדיק שכתב שעמלק הוא שורש הליצנות, כי עמלק הוא השורש והראש לכל האומות שהוא הס"מ בעצמו, והוא כתר דקליפה, וע"כ הוא כולל הכל, וממנו נמשך קליפת הליצנות עד הפלשתים שהם מלכות דקליפה, וע"ז רומז השם פלשתים שהוא מלשון מבוי מפולש, כי הקליפה פולשת

מכתר עד מלכות, ובענין הליצנות יש שני חלקים, כמ"ש שתו בשמים פיהם ולשונם תהלך בארץ, שיש ליצנות המוסבת להכחיש האמונה וע"ז נאמר שתו בשמים פיהם, וזה קליפת הליצנות של עמלק, ויש ליצנות שהיא בין אדם לחבירו, שמתלוצץ מחבירו כענין ולשונם תהלך בארץ וזה קליפת הפלשתים, והם הם ליצני הדור שאמרו מאבימלך נתעברה שרה, כי מאחר שהליצנות היא היפך האמונה כנוכח, ואמונה

והנה במד"ר (במדבר פ' א' סי' ב') בשעה שנגלה הקב"ה על הר סיני ירדו עמו כ"ב רבבות של מלאכים והיו כולם עשויים דגלים דגלים, כשראו אותם ישראל אמרו הלואי כך אנו נעשה דגלים כמותן וכו'. וכבר פירשנו דענין הדגלים כמו בגשמינות שידע התועה מן המחנה לשוב אל מחנהו בנקל ע"י שרואה סימן דגלו, כן ברוחניות שצורת אדם המעלה להיות דבוק בהש"י, אך צרכי גופו הם המונעים את האדם מן

הדביקות ע"י סדרות מסודרות שונות שצ"י נאמר (תהלים קי"ט) תעיתי כשה אובד בקש עבדך, ולזה באים הדגלים לפועל דמיוני שהענין האלקי יהי' עומד תמיד לפני עיניהם כדמיון דגל המחנה ושבאמצעותן בנקל יהי' לו לשוב לדביקותו אל המקום אשר הי' שם אהלו בראשונה, והיינו שראו את מלאכי השרת עשויים דגלים דגלים, היינו שצורת המלאך להיות תמיד דבוק בה באין מפריע כל אחד בשרשו איש על מחנהו ואיש על דגלו, כן התאוו ישראל שיהי' תמיד מאיר נגד עיניהם הענין האלקי לשוב לדביקותן:

ולפיין יובנו דברי המדרש הנ"ל, דר' יהודה אמר ארבע כנגד כן נעשו בניו ד' דגלים במדבר, וס"ל דענין הבארות הוא לסלק את המסך המבדיל ויהי הענין האלקי מאיר לנגד עיניהם, וע"כ כנגד זה נעשו הדגלים במדבר להיות הענין האלקי מאיר לנגד עיניהם, עד שאפי' נצטו אהל לשעתו, יהי ביכולת האיש לשוב אל המקום אשר הי' שם אהלו בתחילה, באשר הענין האלקי הי' עומד לנגד עיניו כמו הדגל לפני המחנה.

40 ובענינותו יש לי להוסיף בה דברים, והנה דבר חידוש הגורם התפעלות ורגש הנפש אם האדם יתמיד ויהי רגיל, בזה לא יתפעל ולא יתרגש כ"כ, וכברשיי (ס"ז י"ג) בהגר שמפני שהיתה רגילה לראות מלאכים בביתו של אברהם ראתה אח"כ במדבר ד' מלאכים זה אחר זה ולא חרדה, ומגמת ראה את המלאך פעם אחת ואמר מות נמות.

41 וע"כ חששו האבות אברהם ויצחק לורעם אחריהם פן כשיתגדלו ויתחנכו על ברכי הענין האלקי ויהיו מורגלים בו שוב לא יהי הדבר גורם להם התפעלות ורגש הנפש כ"כ, עד שתשוב אצלם כל עבודתם כמצות אנשים מלומדה, לזה עשו פועל דמיוני בבארות מים חיים הנובעים תמיד מחדש, וכך יהי בית האלקים לישראל שירגישו בו בכל עת חיים חדשים לבקרים, ותהי *הכיבה בעיניהם כל שעה ושעה כשעה ראשונה, קיצור הדברים ששני הענינים נכללו בחפירת הבארות, סילוק המסך המבדיל עד שיכול הרואה לראות בעיניו את הענין האלקי ואז ממילא יתלהב לבו לעבודתו, ועוד זאת שיהי בכל עת כאילו היום ניתן וחכיבה כל שעה ושעה כשעה ראשונה.

42 מהו נוסח פקד' ש"ס

וכאן יש תומנם כל רואה, אם כה קלה היא מצות התשובה וכה נוח לקיימה, מדוע אין איש שב מדרכו הרעה, ובעלי תשובה מועטים, נער יספרם, הו' ודאי הרבה חוטאים יודעים כי עוותו ואין דרכם נכונה, ומדוע לא יבחרו בדרך התשובה שבה קרובה היא לאדם, ואין אדם צריך אלא לומר בפיו ולהרהר בלבו, והריהו כקטר שנולד. אלא כך הוא ביאור הדברים, אסונו של האדם הוא שמתרגל למצבו, ומשלים הוא עם מצבו בלי לחוש כי הסופה מתמדת ונבאה, ומי גרם לכו, ההרגל גרם, כי אילו הי' רואה פתאום אנה הגיע, כודאי הי' מתהפך לאיש אחר, משל לאדם שלא ידע ולא שמע כי סוף כל אדם למיתה, ולפתע נזדמן לו לראות מיתת אדם, האם לא יזדעזע האיש ההוא, הלא יהפך לכבו והי' לבעל תשובה גמור.

43 ש"ח - מ"א - י"א

מידה זו של הסתגלות הטבועה בחכונות נפשו של האדם, יש שהיא לפוקה, כאשר היא מפזרת כל התעוררות לטובה שנבעורה האדם לעשותה, ובשעה הראשונה כאש יוקרת בערה ב"ב, אבל עם הזמן החולף הולכת האש ודועכת קמעא קמעא, ועל כן שומה על האדם לשמור שלא תשקוט האש, ותוסיף להטת כחילה, ואם ישים את דעתו על הדבר הזה, יראה בכבה בעלגותיו במנוח ויראה ה'. ומצאנו כפ"י החסיד יעבץ לפרקי אבות (פרק א' משנה ד') שמבאר טעם הכתוב ביחזקאל (מ"ו ט'), "הבא דרך שער צפון להשתחוות יצא דרך שער נגב, והבא דרך שער נגב, יצא דרך שער צפונה, לא ישוב דרך השער אשר לא שם כי נכחו יצא", והסביר ז"ל: הקפיד הקב"ה שלא יראה השער כי פעמים פן ישוב בעיניו לשער ביתו, וקירות הבית לקירותיו, וזה היה ענין חטא העגל, שהיה האהל בתוכם עד שמסו בו, ואמרו עשה לנו אלהים, ומשה רבינו הרגיש בזה, ובטה האוהל מחוץ למחנה הרחק מן המחנה, עיי"ש. חרדה-קודש אופפת את העולה בית ה' בעת הכנסו בשער הבית, וכדי לשמור על אותה חרדה שלא תפוג, הקפיד הקב"ה שלא יצא דרך אותו השער, שאם יראה אותו שער פעמים, תסור החרדה ממנו, עד שישוה בעיניו כשער ביתו, וקירות הבית כקירותיו, ומבאן שעל עובד ד' ליתן דעתו על כך, שכל התעוררות של קדושה לא ידען אשה, והרבה הרבה יש לאדם לעמול, כדי לשמור על רענותה של ההתעוררות, שחישאר תמיד במידחה הראשונה, וכך יעלה מעלה מחיל אל חיל.

44 Ariswell - Steve Cuneath

By him. The implication of the masculine singular form is that God responded to Isaac's prayer, rather than Rebecca's. There is no comparison between the prayer of a righteous child of a righteous person and that of a righteous child of a wicked person (Rashi). Although it is much more difficult — and therefore meritorious — for the product of an evil family to become righteous, Isaac's achievement was even more unique than Rebecca's. It would have been easy for him to become a carbon copy of his father — surely as great a role model as had ever lived — but Isaac did not content himself with that. He forged his own path toward the service of God, and the merit of such an accomplishment is awesome.

45 Between Silence & Speech - R. Carlos - pg 154

This is the beginning of all genuine religion. Because of man's astonishment with the world and himself, he recognizes the masterly hand of God. He ponders over the grandeur and sublimity of God. When seeing God as the foundation of all mystery, he starts to feel Him in his bones, in all that he does, feels, thinks and says!

As has been said, the tendency to take everything for granted and the indifference to the sublime is the root of all irreligiosity. It is a way toward the secularization of the world. Religion is a protest against taking things for granted. It is the art of living in amazement.

To be aware of the total mystery of all matter, to feel it, to breathe it, is obviously not an easy task. To become aware of the great secret behind all being is no doubt an art. How does man capture the notion of wonder and amazement and inject this into his very life? Some people sense these qualities at distant intervals, in extraordinary events, but can one capture it in every moment?

This, the author would suggest, is only possible by capturing the mysterium and transforming it into a way of living. This is the purpose of the halachah: to experience the mysterium in and through commonplace deeds. Halachah is the art of revealing the nonhuman side, the metahuman side, the divine dimension through the medium of every human act. Halachah is there to teach us that our humanity is utterly inexplicable, that man should stand trembling before God.

50 The Inside Story - Ed. 2. Tamber 145-147

At his confrontation with Laban at Mt. Gilad, Jacob attributes his perseverance and success in Charan to "the G-d of Abraham and the awe of Isaac."¹⁰

Therein lies the key to the enigma of Isaac: Isaac was awe to Abraham's love, restraint to Abraham's expansiveness, self-effacement to Abraham's self-assertion. Abraham's love of G-d and humanity took him on a journey from self outward, a journey etched in the roads of Mesopotamia, Egypt and Canaan. Isaac's was an inward journey, a journey into the depths of self to the essence within.

51 Isaac is the fear of Heaven in the Jewish heart: the Jew's self-censoring discipline, his silent sacrifice, his humble awe before the majesty of his Creator. Isaac was a digger of wells, boring through the stratum of emotion and experience in search of the quintessential waters of the soul. Boring deeper than feeling, deeper than desire, deeper than achievement, to the selflessness at the core of self.

53

As long as Abraham was alive, only pure love flowed from his righteous wells. But after his death, the Philistines commandeered the fountainheads of love he had established in the land. The Hebrew word *plishtim* means "open-ended ones"¹²; a *plishtim* love is an uninhibited, undisciplined love, a profane love bereft of the focus and commitment of Abraham's holy love.¹³

It was Isaac who redeemed Abraham's legacy of love. As redug by Isaac, Abraham's wells became immune to Philistine corruption. For love that flows from a well of selflessness and fear of Heaven flows faithful to its source and true to its objective.

L. L. Sicut - Breslev - pg 56

55

One may argue: I have tried digging once and twice and I see that it is useless; in fact, the Philistines have taken away the wells. How then can one consider to dig further?

Thus comes the answer: 'He who has sanctified the beloved one from the womb... and his offsprings' etc. The *avodah* of Isaac and his offspring must be without any calculations. The lack of success until now is the concern of the Almighty, and 'What have you to do with the secrets of the All-Merciful?'²⁷ As far as you are concerned, you must dig and dig, until you reach the living waters, and ultimately you will achieve that 'The Eternal has made room for us and we shall be fruitful in the land.'²⁸

49 By giving deeds a certain direction, they become sensitized to the notion of mystery. By living *halachah* we hold back and allow for a moment of reflection. It creates a mindset not to take anything for granted but to become amazed by the very deed that follows. The dietary laws make man take notice, while eating, of the very wondrous existence of food, by making a *brachah* (blessing) on the miracle of eating. It stalls a deed, giving it an opportunity to transcend being a commonplace act and to become a higher deed. It causes a new profound reflection on life. Consequently, it provides for a different and more dignified way of living. It makes man take notice of his deeds and his life and ask, Why am I acting? What is the meaning of a human act and, therefore, of life?

52

Abraham, too, dug wells, but his were stopped by the Philistines.

"One opposite the other, G-d made,"¹¹ is a cardinal law of creation. Every virtue has its corresponding evil, every positive force its negative counterpart.

Love, too, has its rival evil. Love, after all, is an assertion of self—the extension of self to give and relate to another. Corrupted love is when the self asserts itself not to give but to take; not in Abrahamic love but in Philistine lust; not in caring compassion but in egotistic self-gratification.

54

Every Jew is the child of Abraham, Isaac and Jacob. Every Jew has their love, awe and truth encoded in the spiritual DNA of his soul.

The Abraham in the Jew rushes to embrace the world, to champion its downtrodden, to extend himself heart, soul and checkbook to his fellow man. But love, to be true, must be restrained: the father who embraces his child with the full intensity of his love will hurt rather than comfort him. And love, unchecked, eventually disintegrates to the destructive, everything-goes "love" of the Philistine. Isaac is the Jew's source of discipline, humility and reverence; of his appreciation of the nullity of finite man before the infinity of G-d.

ספרנו 56

ורבנו אמרי כנגד חמשת
ספרי תורה, וסיל שצנין הבארות הוא
שתהי העבודה תמיד בהתחדשות
ובחיות וחביבה כל שעה ושעה כשעה
ראשונה, והו עיי התורה שאנו מברכין
גותן התורה שהוא לשון הנה והגיד כ"ק
אבי-אדומיר וצללהיה הסעם מפניו
שבכל עת יש בה חיות חדשה ונתינה
חדשה, עכ"ד. וכמו שאמרו ז"ל עירובין
(ג"ד:) בטסוק ודדי ירוח בכל עת מה
ידו כל זמן שהתינוק ממשש בן
מוצא בו הלב אף דברי התורה וכו', והו
גורם להתחדשות החיות שאינו נעשה אצלו
כדיוטגמא ישנה וממילא חביבה כל
שעה כשעה ראשונה, והו בישראל מסאת
זכות האבות, ולוה חפרו הבארות
כ"ל: